

Zo speel ik viool

Een Nederlandse vioolmethode
voor jonge kinderen door Carmen Eberz

Het is een nieuwe trend: viooldocenten geven hun eigen methode uit, niet geremd door eisen, bemoeienissen, beperkingen, deadlines of de dichte deur van een uitgever, maar ook zonder de financiële steun en de contacten voor de verspreiding van de uitgever...

Lenneke Willems schreef een methode voor jonge kinderen, Jos van den Dungen gaf zijn eigen methode uit, en nu is het eerste deel van de methode 'Zo speel ik viool' van Carmen Eberz verschenen. Carmen Eberz, viooldocent met een eigen praktijk in Amsterdam, heeft jarenlang gewerkt aan haar vioolmethode voor jonge kinderen. De methode beslaat in totaal drie delen, deel 2 en 3 verschijnen de komende jaren.

Carmen Eberz

Grondig

Ik krijg een blij gevoel als ik deze methode in handen krijg. Dat komt omdat ik er veel in terug vind van wat ik van de ideale vioolmethode voor kinderen verwacht.

Je kunt merken dat Carmen niet over één nacht ijs is gegaan en dat ze jarenlang ervaring heeft met het lesgeven aan jonge kinderen. Ze heeft alle stukjes en oefeningen uit het boek al met leerlingen uitgeprobeerd en heeft collega's om feedback gevraagd. In totaal heeft de totstandkoming van het boek tien jaar in beslag genomen.

Alles is goed doordacht en het resultaat is een boek dat er aantrekkelijk en verzorgd uit ziet. De bladzijdes ogen overzichtelijk en vrolijk, het notenbeeld is duidelijk. Er zijn grappige illustraties in kleur, gemaakt door Hisko Hulsing. Begeleidingen op piano zijn geschreven door Oksana Polman die de pianopartijen ook inspeelt op de cd. Zij heeft een deel van deze arrangementen gemaakt aan de hand van de tweede vioolstemmen die Carmen al gemaakt had, bij andere stukken zijn het nieuwe composities. Ik vind de begeleidingen heel mooi, de meeste zijn klassiek van sfeer, een paar jazzy. Op de website van de methode kunnen kinderen notenleesspelletjes vinden, werkbladen, tips en informatie over componisten. Er zijn ritmekaartjes bijgeleverd waarmee ritmes op een speelse manier aangeleerd en geoefend kunnen worden. Het is duidelijk dat Carmen heeft beoogd een methode te maken waarop kinderen op een leuke manier degelijk viool leren spelen. De opbouw is goed doordacht, de methode bouwt rustig op, de ontwikke-

lingslijnen streektechniek, linkerhandtechniek en ritmische ontwikkeling gaan samen op. De methode is zeer bruikbaar voor kinderen van een jaar of 6,7 maar ook kinderen van 4 en 5 kunnen er mee aan de slag, en leerlingen van 8 zullen het ook nog leuk vinden.

De methode staat dicht bij de belevingswereld van Nederlandse kinderen, en eigentijdse mogelijkheden als een cd met begeleidingen en een website met informatie en spelletjes worden benut. Ik vind de uitgave een doorbraak, Carmen rondt af waarmee Anneke Schilt is begonnen.

De basisliedjes

Een heel sterk punt vind ik dat er op de cd vijftien liedjes staan die de kinderen al vanaf de eerste les kunnen gaan zingen. Het zijn eenvoudige liedjes vanaf de D met simpele teksten, die voor kinderen goed zingbaar zijn en die later op de viool gespeeld kunnen worden (in de geest van de liedjes uit de methode "Aanloopje" van Anneke Schilt). Een kinderkoortje (bestaande uit elf leerlingen van Carmen) zingt deze liedjes op de cd met pianobegeleiding. De kwaliteit van deze cd is goed. Mijn ervaring is dat het heel goed werkt om kinderen vanaf het begin ook veel te laten zingen, en dat ze het geweldig vinden als ze na enige tijd die liedjes ook op hun viool kunnen spelen! Deze vijftien liedjes zijn de eerste liedjes met vingers op de snaren die kinderen zullen gaan spelen, en ze komen ook terug in de delen 2 en 3 als nieuwe vingerstanden of posities aangeleerd worden. Die worden dus steeds eerst geïkt met bekende liedjes.

Hoofdstuk 1, losse snaren

De leerlingen mogen appels, peren en pannenkoeken spelen (de eerste drie ritmekaartjes) op de losse snaren. Vioolbegeleidingen voor de docent zijn genoteerd. Dan komen de lossensnarenliedjes over meerdere snaren. De meeste stukjes in dit hoofdstuk zijn voorzien van een vioolbegeleiding voor de docent én een pianobegeleiding die op de meespeel-cd staat. De pianobegeleidingen staan in een apart boek. Ik vind de piano- en de vioolbegeleidingen erg mooi en ik

Vioolboek met CD!

Een Nederlandse vioolmethode voor jonge kinderen

Zo speel ik viool

Carmen Eberz

Deel 1

Kijk op www.zospeelikviolet.nl voor notenleesspelletjes, werkbladen, achtergronden, tips en extra's!

Zo speel ik viool - Deel 1 36

Als je drie vingers opzet op de **D-snaar** speel je de toon **G**. Je moet je derde vinger tegen de tweede vinger zetten.

het er zó uit:

de G dóór het tweede lijntje staat?

C. Eberz

ik denk dat de meesten geraakt worden door de muziek en dat een enkeling het te verdrietig vindt. In totaal zijn er veertig lossenarenliedjes. De theorie van het noten lezen wordt stap voor stap op een voor kinderen begrijpelijke manier uitgelegd. In dit hoofdstuk leren kinderen kwart noten, halve, halve punt, achtsten, kwart en halve rust, op- en afstreek, legato van twee kwarten en twee snaren samen strijken. Leerlingen van een jaar of 4 zullen lang bezig zijn met deze losse snarenfase, met hen kunnen de basisliedjes gezongen worden en auditief aangeleerd. Als hulpmiddel bij het noten lezen kunnen voor deze leeftijdsgroep kleurtjes gebruikt worden. Dit wordt wel als suggestie gegeven, maar zit verder niet standaard in de methode verwerkt. Als het boek door een beginnende leerling van 7 of 8 gebruikt wordt is hoofdstuk 1 natuurlijk sneller doorgewerkt.

voorzie dat het in deze losse snarenfase al genieten van de muziek is! Het doet mee een beetje denken aan de methodes van Seling (Die neue Geigenschule) en Hermann (Etüden opus 20 heft 1) die ik met volwassen beginners meestal gebruik. Ook daar is veel aandacht besteed aan mooie begeleidingen van de losse snaren stukjes zodat er bij mijn leerlingen vaak een glimlach op het gezicht verschijnt als ik mee ga spelen. Opvallend is dat Carmen voor haar begeleidingen naast de toonsoorten G, D en A groot, even vaak d, g en a klein gebruikt. Hermann en Seling doen dit ook, maar in de meeste methodes voor kinderen zijn die mineur toonsoorten niet gebruikelijk. Ik ben benieuwd hoe mijn leerlingen erop zullen reageren,

Hoofdstuk 2, vingers op de snaren

In Hoofdstuk 2 komen liedjes met vingers op de snaren. Om te beginnen de vijftien liedjes die de leerling inmiddels kan zingen, vanaf de D-snaar. Op de cd vind je ook de pianobegeleiding van deze liedjes, dus zonder het kinderkoortje. Er speelt op de cd nergens een viool mee, de leerling zal de timing wel begrijpen omdat deze liedjes al met het koortje op de cd zijn meegezongen. Dit is trouwens uitgebreid getest met leerlingen; leerlingen speelden de stukjes mee met midifiles uit Sibelius. Waar de begeleiding verwarring gaf of het tempo niet prettig bleek is dit aangepast voordat de cd opgenomen werd.

Deze vijftien liedjes beginnen met liedjes met de lossen snaar en de eerste vinger, dan zijn er een paar met 0,1,2, een paar

met 0,1,2,3 en een spel met 0,1,2,3,4. Vervolgens worden er liedjes op de Asnaar gespeeld, voor een deel zijn dit bekende liedjes uit de vijftien beginliedjes, voor een deel zijn het ook nieuwe composities. De E- en G-snaar volgen op dezelfde manier. (Je kunt de vijftien basisliedjes, en ook de nieuwe liedjes, natuurlijk op alle snaren uit het hoofd laten spelen. Je hebt er dan alleen geen begeleiding bij). Het lezen van de noten en het noemen van de notennamen wordt meteen aangeleerd. Carmen heeft als kleuren voor de snaren de volgende gekozen: D is groen, A is blauw, E is rood en G is geel. Ze is tot deze keuze gekomen naar aanleiding van de kleuren van de Dominant snaren die tot voorheen op de meeste kinderviooltjes zaten. De

kleuren spelen overigens niet echt een belangrijke rol. Op de website van de methode zijn werkbladen te vinden die uitgeprint en ingevuld kunnen worden en notenleesspelletjes.

Hoofdstuk 3, liedjes op meerder snaren

Waren de liedjes uit hoofdstuk 2 nog vooral uit secundes opgebouwd, hoofdstuk 3 begint met roepiedjes in een vallende terts 0-2. Later komen ook de kwart, kwint en het octaaf voor.

Er komen vervolgens veel bekende oude en moderne Nederlandse kinderliedjes langs. In deze fase blijven we nog heel dicht bij de belevingswereld van het kind. Op bladzijde 50 staat de toonladder van A genoteerd en wordt verwezen naar twee techniekbladen achterin waar de toonladders van G, D en A staan gevolgd door elf verschillende streekmanieren. Later kom je ook een gebroken-

tertstonladder tegen en een drieklankoefening, serious stuf dus! Legato wordt behandeld, eerst met twee kwartnoten op een streek, later ook met achtsten, portato wordt toegepast. De kwart punt noot wordt uitgelegd en eerst toegepast in bekende liedjes als "helikopter" en "in de maneschijn". Kleine etudetjes behandelen glissando's, vingeroefeningen, dubbelgrepen met vingers op de hogere snaar en met vingers op de lagere snaar, snellere stukjes.

En ook stukjes van "echte" componisten staan in het boek: De Boerencatate en een koraal van Bach, het thema uit de 9e symfonie van Beethoven, het Trompettenstuk van Mozart. Op de website kunnen de kinderen informatie vinden over deze componisten. Ook verschijnen er nu liedjes uit andere landen, de muzikale belevingswereld van het kind wordt uitgebreid!

Er wordt kort ingegaan op het bewust indelen van de stok en verschil in streeksnelheid.

Pas op bladzijde 60 wordt de stokindeling genoteerd bij drie oefeningen. Carmen heeft er bewust voor gekozen bijna nergens stokindeling bij te zetten. Hier heeft ze twee redenen voor: het notenbeeld is rustiger als er niet teveel aanwijzingen in de muziek staan, en niet alle leerlingen hebben in het begin van hoofdstuk 1 al een stabiele stokhouding. Te vroeg focussen op het gebruik van hele stok kan nadelig zijn voor de stokhouding. Dat neemt niet weg dat je bij veel kinderen al best de stokindeling kunt behandelen.

Als toegift staan er vier sinterklaasliedjes en vier kerstliedjes achterin het boek, voorzien van piano en vioolbegeleiding.

Al met al vind ik dit boek een prima methode, een methode waarmee kinderen op een leuke manier goed viool kunnen leren spelen, en die voor de docent een fijn houvast kan bieden.

Ik denk dat ik zelf aanwijzingen voor stokindeling bij veel kinderen er bij zal zetten, en dat ik zelf flageoletten en voorbereidende positieoefeningen toe zou voegen zoals de leerling een toonladder met één vinger op één snaar laten spelen. Ook zou ik leerlingen soms de bekende liedjes al auditief in positie laten proberen te spelen. In de methode van Carmen Eberz komt dit allemaal in deel 2 aan bod. Ik vind het jammer dat er geen stemtonen op de cd staan, de pitch is niet de 440 Hz die je opmeespeel cd's vaak aantreft maar 442 Hz. Op de cd hoor je, na de zestien liedjes door het koortje met piano, verder alleen de pianobegeleiding dus zonder voorbeeldviool. Dit is voor sommige leerlingen wel een flinke uitdaging: het wachten op het intro en het plaatsen van de vioolpartij boven de piano-

begeleiding.

Ook had ik het handiger gevonden als de nummering van de oefeningen en stukjes gewoon door zou lopen binnen een deel en door de delen heen. Dit is vooral handiger als je niet gewoon van voren naar achteren een boek uitwerkt maar op verschillende plaatsen tegelijk werkt. Carmens reden het per hoofdstuk te nummeren is dat getallen boven de 100 voor jonge kinderen moeilijk te hanteren zijn.

Deel 2 is gepland te verschijnen in 2013. Hierin komt het volgende aan bod:

Tweede, derde en vierde vingerstand, voortekens lezen, notenwaarden t/m 16de noten, 3/8 en 6/8 maatsoort, flagoletten, voorbereidend positiespel. Deel 2 wordt zo opgezet dat veel liedjes van Hoofdstuk 4 (tweede vingerstand, veelal begin-

17. Het spokenlied

C. Eberz

Intro 4 maten

Hol - der de bol - der, spo - ken op zol - der.

Als je 'snachts om twaa - lef uur, lui - stert aan de

zol - der deur dan hoor je de spo - ken:

Hoe hoe Hoe hoe

Oefen ook glissando's met je andere vingers, op alle snaren.

nend met de eerste vinger) later nog eens gespeeld worden in de derde positie en dan beginnend met de eerste vinger, wanneer de leerlingen in Hoofdstuk 6 zijn. (derde vingerstand). Het vingerpatroon is dan hetzelfde, wat het intoneren makkelijker maakt. Liedjes uit Hoofdstuk 7 worden later weer in de tweede positie gespeeld.

Deel 3 zal verschijnen in 2014 met daarin tweede en derde positie, positiewisselingen, chromatiek, triolen, syncopes, introductie tot de hogere posities.

Carmen vertelt

Carmen vertelt me dat ze heeft beoogd een vioolmethode te schrijven voor Nederlandstalige kinderen waarin kinderen op een plezierige manier goed de basis van het vioolspel leren. Uitgangspunt was om de methode zo op te zetten dat deze voor alle kinderen te volgen is, vergelijkbaar met een goede reken- of leesmethode uit het Basisonderwijs. Leerlingen bij wie het allemaal heel gemakkelijk gaat kunnen gewoon sneller door het boek gaan. De methode is opgebouwd uit stukken uit verschillende 'categorieën': 'op het kind' geschreven stukjes, klassieke stukjes, technische oefeningetjes, korte etudes, volksliedjes uit verschillende landen en oude en moderne Nederlandse kinderliedjes. Het boek hoeft niet persé van voor naar achteren doorgewerkt te worden, er kan ook geschakeld worden binnen het boek en tussen de delen, en op sommige plaatsen geeft Carmen daar suggesties voor: Op bladzijde 25, als de losse snaren fase al een eind gevorderd is, wordt vermeld dat er ondertussen aan hoofdstuk 2 (de vingers op de snaren) begonnen kan worden. Op bladzijde 67 van deel 1, als de kwinten met de derde vinger behandeld zijn wordt aangegeven dat er eventueel ook al naar het eerste hoofdstuk van boek 2 (de lage tweede vingerstand) geschakeld kan worden. Deze liedjes beginnen veelal met de derde vinger en de kwinten komen er regelmatig in voor. Is de leerling verder in deel 2 dan kunnen die liedjes en oefeningen van de tweede vingerstand in de derde positie nog eens gespeeld worden, dan beginnend met de eerste vinger.

Ik vraag Carmen naar haar aanpak van jonge kinderen. Ik vind dat haar leerlingen op de filmpjes van haar website opvallend mooie houdingen hebben en ik vraag wat haar geheim is. Carmen vertelt dat ze tijdens de les veel "fysiek" opbouwt: ze boetseert als het ware de houding van het kind. Bij kleuters die nog helemaal niet aan het spelen met vingers op de snaren toe zijn neemt ze elke les bijvoorbeeld een paar minuten de tijd om de linkerhand vast even goed te zetten. De vingers te laten optillen en neerzetten en later ook schuiven. Hierbij checkt ze steeds of alles los en zacht is, ze schudt eventjes met de arm enz. Ook bij de stokhouding pakt ze

de hand bij de slof vast en strijkt ze even mee. Zonder het kind te overladen met aanwijzingen of veel te zeggen laat ze het kind zo de juiste houding voelen.

Ouders van jonge kinderen zitten bijna altijd bij de les, ze raken dan meer betrokken en kunnen thuis steunen bij het studeren. Wat thuis studeren betreft is het de bedoeling dat het kind echt probeert elke dag te spelen. In het begin nog kort en op den duur minstens een half uur.

Carmen is door haar studie bij Natasja Morosova ook geïnspireerd door de Russische pedagogiek en ze gebruikt veel Russisch materiaal. Ze vindt dat deze etudes en de stukken over het algemeen muzikaal en violistisch van een hoog niveau zijn en gericht op een goede linkerhandopbouw en een goede bewegingstechniek.

ZO SPEEL IK VIOOL deel 1

Een Nederlandse vioolmethode

voor jonge kinderen / Carmen Eberz

Pianobegeleidingen: Oksana Polman

Illustraties: Hisko Hulsing

ISBN: 978-90-818909-0-8

Bestellen via www.zospeelkiviool.nl

of in de muziekwinkel.

Vioolboek met cd en ritmekaartjes € 24,95

Boek met pianobegeleidingen € 12,95

Over Carmen

Carmen Eberz studeerde viool bij Natasja Morozova aan het Rotterdamse Conservatorium en bij Bouw Lemkes en István Párkányi aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Daar volgde zij vioolmethodiek bij Coosje Wijzenbeek en ontstond haar grote passie voor het lesgeven.

Naast het spelen in verschillende orkesten en ensembles was zij zeventien jaar lang verbonden aan het Centrum voor Kunst en Cultuur in de Haarlemmermeer (tegenwoordig Pier K). Hier nam zij het initiatief tot de oprichting van een talentenklas, om kinderen met een meer dan gemiddelde aanleg en ambitie beter te kunnen begeleiden. Haar leerlingen speelden vaak op de Iordens violdagen, het Christina concours en op de Interprovinciale muziekconcoursen.

Sinds vijf jaar heeft zij een grote privépraktijk in Amsterdam. Met pianiste Oksana Polman vormt zij een viool-pianoduo, waarmee ze regelmatig recitals geeft. ■